

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษา retrospective cohort study เพื่อศึกษาความร่วมมือและปัจจัยที่มีผลต่อความร่วมมือในการใช้ยาต้านไวรัส เพื่อป้องกันการถ่ายทอดเชื้อโรคเอดส์จากแม่สู่ลูกของหญิงตั้งครรภ์ที่ติดเชื้อโรคเอดส์ในจังหวัดลำปาง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง และจากแฟ้มทะเบียนประวัติการรับบริการที่สถานพยาบาลในโรงพยาบาลลำปาง และโรงพยาบาลชุมชน 11 แห่ง ในจังหวัดลำปาง ตั้งแต่เริ่มมีโครงการการใช้ยาต้านไวรัสในปีงบประมาณ 2540 จนถึงปัจจุบัน ทำการรวบรวมข้อมูลในเดือนพฤษภาคม 2542 - มิถุนายน 2542 โดยกำหนดคุณสมบัติคือเป็นผู้ที่ยินยอมและให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์ สื่อสารได้ชัดเจน ติดตามสัมภาษณ์ได้ทั้งสิ้น 94 ราย

ประชากรที่ศึกษา

ประชากรที่ศึกษาครั้งนี้ คือ หญิงหลังคลอดที่ติดเชื้อเอชไอวีและไปคลอดที่โรงพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขทุกแห่งในจังหวัดลำปาง และจังหวัดใกล้เคียงที่มีโครงการการใช้ยาต้านไวรัส

การเลือกกลุ่มศึกษา

หญิงหลังคลอดที่ติดเชื้อเอชไอวีที่เข้าร่วม และไม่เข้าร่วมโครงการศึกษาการใช้ยาต้านไวรัสทุกคน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น สำหรับส่วนที่ 4 ได้ดัดแปลงข้อคำถามจากโครงการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการแพร่กระจายเชื้อเอช ไอ วี จากมารดาสู่ทารกในประเทศไทย โดยโรงพยาบาลลำปางร่วมกับสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งมีแบบสอบถามชื่อ Perinatal Study Case Questionnaire Case1-T/Date : 14/09/98 และ QUES-T.DOC 16/03/1998 มีส่วนประกอบของเนื้อหา 6 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ลักษณะประชากร เศรษฐกิจ สังคม ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ ระดับการศึกษา ภูมิฐานะ จำนวนครั้งที่ตั้งครรภ์ จำนวนครั้งที่ผ่านการคลอด อายุครรภ์เมื่อทราบว่าติดเชื้อเอชไอวี การตรวจหาการติดเชื้อเอชไอวี การวางแผนการตั้งครรภ์ ประวัติการเจ็บป่วย ระยะเวลาที่ทราบว่าติดเชื้อเอชไอวี อายุครรภ์ที่มาฝากครรภ์ครั้งแรก รายได้ของครอบครัว ค่าใช้จ่ายไม่รวมค่ายา ระยะทางจากบ้านถึงโรงพยาบาล เวลาที่ใช้ในการเดินทางมารับบริการ การมีหลักประกันด้านสุขภาพ ความช่วยเหลือที่ได้รับ ความร่วมมือและการสนับสนุนจากสามี

ส่วนที่ 2 การรับบริการจากสถานพยาบาลของรัฐ ได้แก่ ความเชื่อถือในประสิทธิภาพการให้บริการก่อนมาฝากครรภ์ ความพึงพอใจในบริการของโรงพยาบาล เวลาที่ใช้ในการมารับบริการแต่ละครั้ง การทราบเกี่ยวกับการให้บริการการใช้ยาต้านไวรัสในโรงพยาบาล และความสะดวกต่อการมารับยาด้วยตนเอง

ส่วนที่ 3 ลักษณะของหญิงที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการใช้ยาต้านไวรัส ได้แก่ การรักษาความลับของผู้ที่ติดเชื้อเอชไอวี ความคิดว่าการติดเชื้อเอชไอวีเป็นเรื่องเปิดเผยกับสามี และญาติพี่น้อง ความพอใจต่อการได้รับคำปรึกษาก่อนตรวจเลือด เพื่อตรวจหาการติดเชื้อเอชไอวี ความเข้าใจต่อการให้คำปรึกษาก่อนตรวจเลือดจากเจ้าหน้าที่ ความพอใจต่อการได้รับคำปรึกษาหลังจากทราบว่าติดเชื้อเอชไอวี ความพอใจต่อการอธิบายและให้กำลังใจจากเจ้าหน้าที่ ภายหลังจากทราบว่าติดเชื้อเอชไอวี และเหตุผลที่ไม่เข้าร่วมโครงการใช้ยาต้านไวรัส

ส่วนที่ 4 ลักษณะของหญิงที่เข้าร่วมโครงการใช้ยาต้านไวรัส ได้แก่ เหตุผลในการเข้าร่วมโครงการใช้ยาต้านไวรัส ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับในการเข้าร่วมโครงการใช้ยาต้านไวรัส ความต้องการให้มีบริการต่อเนื่องเมื่อโครงการสิ้นสุดลง การรับประทานยาต้านไวรัสในแต่ละสัปดาห์ การทราบของสามีเกี่ยวกับการรับประทานยาต้านไวรัส ทั้งในมารดาและทารก เหตุผลที่ไม่สามารถรับประทานยาต้านไวรัสได้ครบแต่ละวัน การตัดสินใจรับรับประทานยาต้านไวรัส การนำบุตรมาตรวจเลือดเพื่อหาการติดเชื้อเอชไอวี การเลี้ยงดูบุตร

ส่วนที่ 5 ความรู้ ความเข้าใจ การรับประทานยาต้านไวรัส ได้แก่ ประสบการณ์เกี่ยวกับอาการข้างเคียงของยาต้านไวรัสที่ได้รับ ระยะที่พบความรุนแรงของอาการข้างเคียง ความรู้ความเข้าใจที่ได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ก่อนเริ่มรับประทานยา ความคาดหวังหลังจากรับประทานยาครบตามกำหนด แรงจูงใจในการรับประทานยาต้านไวรัส ความไม่สะดวกในการรับประทานยาต้านไวรัสในทุกๆ ระยะ อาการข้างเคียงจากการรับประทานยาต้านไวรัสในลูก ความร่วมมือในการใช้ยาต้านไวรัสในการตั้งครรภ์ครั้งต่อไป เหตุผลในการใช้ยาต้านไวรัส

ส่วนที่ 6 การเปรียบเทียบลักษณะทั่วไประหว่างหญิงหลังคลอดที่ให้ความร่วมมือดีและหญิงหลังคลอด ที่ให้ความร่วมมือไม่ดีในการใช้ยาต้านไวรัส

ส่วนที่ 7 วิเคราะห์ลักษณะที่มีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการรักษาด้วยยาต้านไวรัส ด้วยค่าความเสี่ยงสัมพัทธ์

การตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้ศึกษาได้สร้างขึ้น ได้รับการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบรายละเอียดของข้อคำถาม พิจารณาเนื้อหาของข้อคำถาม และนำไปทดสอบโดยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 5 - 10 ราย จำนวน 3 ครั้ง เพื่อหาส่วนขาดที่จำเป็น และระยะเวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง ก่อนนำไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยถึงสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง เพื่อติดต่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล
2. เข้าพบผู้เกี่ยวข้องเพื่อแนะนำตัว และชี้แจงวัตถุประสงค์ โดยประสานงานกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง และโรงพยาบาลลำปาง รวมทั้งแพทย์ผู้เกี่ยวข้องในโครงการ ศึกษาการใช้ยาต้านไวรัส
3. ขอความร่วมมือในการนัดหมายหญิงหลังคลอดที่ติดเชื้อเอชไอวีที่เข้าร่วม และไม่เข้าร่วมโครงการศึกษาการใช้ยาต้านไวรัส
4. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ โดยผู้ศึกษาเป็นผู้เก็บข้อมูลเอง
5. นำแบบสัมภาษณ์ที่รวบรวมได้มาตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน เพื่อทำการบันทึกข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ EPI-INFO version 6.04 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความแตกต่างด้วย t-test, chi-square test, exact probability test และวัดความสัมพันธ์เชิงระบาดวิทยา ระหว่างลักษณะต่างๆ กับความร่วมมือในการรับประทานยา ด้วยค่าความเสี่ยงสัมพัทธ์